

IV. Rozdělení věcných práv k věcem.

Dle rozsahu a objemu práva věcí vládnouti, dělíme věcná práva k věcem na taková, která se vztahují k věci v její celistvosti a oprávnňují věci dle libosti nakládati a každého třetího z podobného nakládání vyloučiti. Takové věcné právo sluje vlastnictví (§ 354 o. o. z.). Držitel má sice vůli, avšak ne vždy právo věcí jako vlastník nakládati. Věcná práva k věcem, jež mají za účel buď úplné neb částečné užívání cizí věci neb obmezení vlastníka (zápovědi) ve prospěch třetích osob, tvoří právo služebnosti. Věcné právo, které zřízeno je k věci za účelem a zjištění pohledávky a spojeno je s právem z věci se uspokojiti pro případ, že by závazek nebyl splněn, sluje právem zástavním a věcné právo k části neb k celku pozůstalosti právem dědickým.

Věci hlavní a vedlejší viz Příslušenství.

Věci hromadné (*universitas rerum*).

Dřívější doktrína činila rozdíl mezi t. zv. *universitates juris* (ku př. dědictví) a *universitates facti* (ku př. stádo, knihovna) a vytýkala zejména pokud jde o *universitates juris* zvláštní právní zásady (ku př. *res succedit in locum pretii*, *pretium in locum rei*). Pojem *universitates juris* a zásady právní k nim připojené dávno již jsou povaleny v theorii a podržen pojem *universitates facti*. Názvem věci hromadné rozumí se stejnorodé, podstatou samostatné tělesné věci ve spojení svém k jakémusi pojmovému celku, k jakémusi *collectivum* (t. j. *universitas rerum corporaliū, distantium, σῶμα ἐκ διαστωτῶν*), jako jest: knihovna, obrazárna, sklad zboží, stádo a pod.

Co do právního posuzování těchto věcí vytknouti jest za zásadu, že předmětem právních poměrů není veškerost, hromadnost těchto věcí, nýbrž každá jednotlivá věc pro sebe a že pojetí jich pod společné jméno slouží jen potřebě a pohodlí obchodnímu (jsouť tu *plura corpora soluta*, sed *uno nomini subjecta*) a právě tvoří jen jedno jméno, jednotu pomyslovou. Užívají-li strany při právních jednáních označení kolektivního, dlužno v jednotlivém případě zjistiti objem tohoto pojmu výkladem, interpretací. Rakouský ob. o. zákoník stojí patrně na půdě staršího pojmání věci; pravíť v § 302: »Soujem více věcí, kteréž se za jedinou věc pokládají a společným jménem obyčejně označují, tvoří věc hromadnou, která pokládá se za jeden celek. Vedle § 427 o. o. z. předati lze sklad zboží nebo jinou věc hromadnou znameními (posuňky) — tradicí — a tak se ovšem dle práva rakouského nabývá k věci hromadné jakožto takové vlastnictví a práva zástavního (§ 452 o. o. z.). Dle toho vztahuje se právo zástavní pak ke všem věcem, které tvořily v době vzniku práva zástavního onu věc hromadnou. Jednotlivá věc mizí tu před celkem a celek zůstává tímtež právním předmětem, třeba se jednotlivé věci měnily.

Věci movité a nemovité.

I. Rozeznávání věcí dle jich přirozené vlastnosti — přenosnosti nebo nepřenosnosti — mělo ode dávna v právu předůležitý význam. Byloť v římském právu rozhodujícím a v německém právu nabylo zvláštního významu tím, že vytklo takřka základní směr tomuto právu. V moderním právu podrželo toto rozlišování svou důležitost neztenčenu. Má netoliko v soukromém právu velkou úlohu, kde co do nabývání práv jest rozhodná protiva mezi movitými a nemovitými věcmi, která se obzvláště zvýšila ústavem veřejných knih, a kde také četné zásady právní nejrozmantějšího

druhu ukazují k tomuto rozdílu (§§ 367, 300, 934, 1466 a násl. 230 atd. o. o. z.), nýbrž jest hospodářský moment tohoto rozeznávání činitelem, který i ve veřejném životě významu došel. Životní i politické postavení předpokládá často držení té nebo oné kategorie věcí.

II. Movité věci (mobilie) jsou věci, které se bez porušení podstaty své s místa na místo přenášeti mohou (§ 293 o. o. z.), nemovité věci (immobilie) pak jsou věci, které buďto vůbec neb ne bez porušení své podstaty nejsou způsobily, by měnily své místo v prostoru. Movité věci, které vlastní silou mohou své místo měniti (zvířata), slovou movencie. Z německého práva pochází pojem věcí právně (civiliter), nikoli však přirozeně (naturaliter) nemovitých, t. j. takových věcí, které jsou fakticky movitými, avšak po právu nakládá se jimi v některých právních poměrech tak, jakoby náležely do kategorie věcí nemovitých. Toto rozeznávání německého práva, spočívající na fikci, věcí přirozeně nemovitých a věcí jen po právu nemovitých, přijal též o. o. z., neprovedl však toto rozlišování jasně, jak by si bylo přáti. Mísí totiž fakticky (přirozeně) nemovité části nemovitých věcí (které před svým spojením s těmito nebo po svém odloučení od těchto jsou movitými) s fakticky movitými věcmi, které jediné svým vztahem k nemovitostem za nemovité se pokládají podléhající v jistých právních poměrech právním pravidlům o nemovitých věcech.

III. Přirozeně nemovitými věcmi jsou: Pozemek a půda a vše, co s tím souvisí, pokud toto spojení trvá, ať jest organickým neb mechanickým; tedy: »tráva, stromy, plodiny a všeliké věci užitečné, které země na povrchu svém plodí, dotud, pokud ode dna a půdy odděleny nejsou« (§ 295 o. o. z.), věci, »kteréž se na dně a půdě v tom úmyslu zřídí, aby povždy na ní zůstaly, totiž: domy a jiná stavení« (§ 297 o. o. z. — v římském právu bylo kritériem nemovitosti pro takové věci, že jich základ leží v pozemku a půdě —), dále »vše, co v zemi neb ve zdi upevněno, přinýtováno a hřebem přibito jest, jako: pánve na vaření piva a na pálení kořalky a skříně do zdi zadělané« (§ 297 o. o. z.); konečně — vedle již jmenovaného — příbytek všelikého druhu (naplavená země atd.) (§ 293 o. o. z.).

Zákon výslovně prohlásil za movité věci: lodní mlýny (dv. d. ze dne 29. května 1864 č. 2011 sb. z. s.), sadové boudy (nař. min. sprav. ze dne 7. ledna 1854 č. 10 ř. z.) a tržní boudy (nař. min. vnitra ze dne 3. listopadu 1885 č. 190 ř. z.).

IV. Jsou věci, které jsou přirozeně movitými a zůstávají jimi, avšak »pokládají se za nemovité« zákonem v některých právních vztazích, t. j. sdílejí právní osud nemovitých věcí; jsouť to věci, jež »dle zákona nebo dle určení vlastníkova jsou příslušenstvím (v užším smyslu, které vylučuje příbytek) věci nemovité«. (§ 293—297 o. o. z. viz čl. Příslušenství). Při tom jest na očích míti, že takovými věcmi nakládá se právě jen tehdy jako nemovitými, postihne-li je spolu s hlavní věcí jisté opatření, vstupující v týž právní poměr a jsouce předmětem téhož právního vztahu. De lege ferenda se doporučuje, abychom se vzdali této právní fikce a tam, kde toho potřeba, stanovili, že určité movité věci jsou podrobeny jistým právním zásadám o nemovitých věcech. Tak vystříháme se použití absurdních ustanovení zákona, jež pokládá »ryby v rybníce a zvěř v lese jen tehdy za movitý statek, když rybník je vyloven a zvěř polapena neb zastřelena« (§ 295 o. o. z.).

V. Ježto německé právo uspořádalo právní poměry hledíc k vlastnosti věci jakožto movitých nebo nemovitých, rozšířilo toto rozčlenění na majetek vůbec, užívajíc ho následkem toho i při právech, ačkoliv na ně, jako na věci abstraktní, se nehodí. § 298 o. o. z. zní: »Práva pokládají se za věci movité, není-li s nimi věc nemovitá spojena nebo nejsou-li zřízením zemským za věc nemovitou prohlášena.« Nemovitými věcmi jsou tudíž: vlastnické právo k nemovitostem, jelikož právo a předmět se zde stotožňují, pozemkové služebnosti a jiná práva reální, jako: reální patronát, radikované živnosti (dv. d. ze dne 20. února 1795 č. 219 sb. z. s.); honební právo na vlastním pozemku a půdě (§ 1 zák. hon.); propůjčené míry důlní, přebytky, díla pomocná a revírní štoly (§ 109 hor. z.); posléze dominikální práva. Výslovně počítá zákon k movitým věcem živnosti pouze prodejné (dekr. dv. kanc. ze dne 6. července 1843 č. 720 sb. z. s.) a rovněž »pojistí-li se dluh nějaký na statku nemovitém, nestane se tím věcí nemovitou« (§ 299 o. o. z.). Arciž převod hypotekárních pohledávek děje se zápisem do veřejné knihy.

Věk (stáří).

Věk má značný vliv na duševní i tělesnou způsobilost člověka. Zákonodárství všech států jsouce toho pamětliva, stanoví v souhlasu s právem římským stupně věku, tak zejména při způsobilosti k právům, způsobilosti k právním činům, přičetnosti a zodpovědnosti za trestní činy. Také rakouské právo uznává řečený vliv věku a to nejen v civilním a trestním směru, nýbrž též v ostatních oborech práva.

I. Právo občanské.

Toto stanoví čtvery stupně věku: Děti, které 7., nedospělí, kteří 14., nezletilí, kteří 24. rok věku svého dosud nedokonali a zletilí (plnoletí), kteří 24. rok věku svého překročili (§ 21 o. o. z.). Tyto stupně věku jsou důležité:

1. při vejití v manželství. Nedospělí nemohou platných smluv manželských činiti (§ 48 o. o. z.). Nezletilí mohou jen za souhlasu svého otce, pokud se týče jich zákonného zástupce a přivolení příslušného úřadu poručenského v platné manželství vejít (§§ 49, 50, 51, 52 o. o. z.).

2. Při volbě náboženství. Rodičové, kteří dle smlouvy jsou oprávněni náboženské vyznání dětí svých určit, mohou toto měnit u dětí, jež 7. rok věku svého nepřekročili (čl. 2 zák. ze dne 25. května 1868 č. 49 ř. z.). Překročiv 14. rok věku svého, může každý bez rozdílu pohlaví svobodně zvolit si náboženské vyznání (čl. 4 uved. zák.). (Viz čl. Náboženství).

3. Při adoptování. Zvolitelé aneb zvolitelkyně musí mítí dokonaný rok padesátý a zvolenec musí pak býti nejméně o osmnácte let mladším svých zvolitelů (§ 180 o. o. z.).

4. Způsobilost k právním jednáním. Nezletilí jsou neschopni své záležitosti opatřovati a jsou tudíž svým otcem anebo poručníkem zastupováni (§ 187 o. o. z.); pro způsobilost k právním jednáním má však překročení 20. roku nezletilého veliký význam, neboť zákon vychází se stanoviska, že obmezení, jež nezletilému v závazky vejítí překáží, překročením 20. roku, z části odpadnouti mohou, z části že netřeba v takovém rozsahu šetřiti kautel a právní péče až dosud nezletilým věnované.